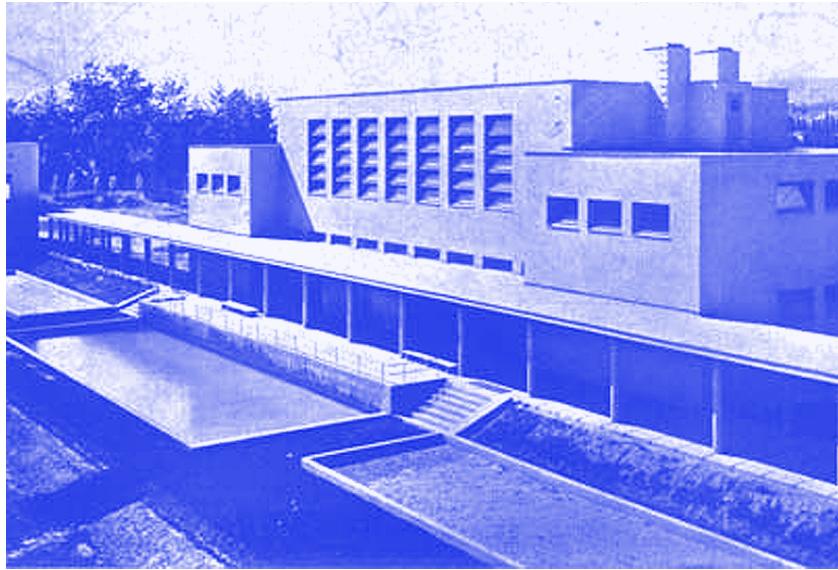

arhitektura vrtača škola

Ivo Zemljak
Škola i sklonište u Selskoj
Zagreb, 1931.

Ivo Zemljak
Sklonište na Laščini
Zagreb, 1938.

Novi prostori odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj 10 primjera, 20 godina

Prostori vrtića i škola uvjetovani su pedagoškim i obrazovnim procesima koji se u njima odvijaju, predstavljaju formativan i poticajan okoliš koji aktivno sudjeluje u razvoju osobnosti, ali i utjelovljuje svoju ulogu u društvu kao mjesto susreta sa zajedništvom i zajednicom.

Kao i obrazovanje u cjelini, tako i svaki prostor u kojem se odvija, izravan je odraz kulturnih i društvenih ambicija društva. U posljednjih stotinu godina prostori odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj kontinuirano se preispituju i prilagođavaju novim društvenim uvjetima i pedagoškim koncepcijama, te se mogu podijeliti u tri karakteristična razdoblja. Period do Drugog svjetskog rata doba je artikuliranja novih pedagoških pokreta koji nalaze adekvatan prostorni izraz u principima modernog arhitektonskog jezika; nove uloge vrtića i škola radikalno mijenjaju njihovu arhitekturu. Uzletu u izgradnji koji je započeo nakon završetka Drugog svjetskog rata prethodilo je definiranje novih obrazovnih ciljeva, prostornih standarda i razvoja mreže škola, a naročito vrtića, koja je mogla apsorbirati sve veći broj djece. Dok se mreža škola sustavno razvija tijekom 19. i 20. stoljeća, mreža vrtića se intenzivno širi tek u posljednjih šezdesetak godina. U razdoblju od sredine 60-tih do sredine 80-tih godina 20.

**Aleksandar Dragomanović,
Radovan Nikšić**
Vrtić u Sopotu
Zagreb, 1976.

Boris Duplančić
Vrtić u bloku u Petrinjskoj
Zagreb, 1980.

stoljeća realizirana većina namjenski građenih prostora namijenjenih predškolskom odgoju u nas (dok, istovremeno, velik broj i danas djelatnih škola baštinimo i iz prethodnih razdoblja).

Realizaciju prostora za odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj tijekom posljednjih četvrt stoljeća karakterizira, međutim, određena neusklađenost između stalno rastuće potrebe za kapacitetima te deficitarne mreže koja ne uspijeva realizirati dovoljan broj potrebnih sadržaja. Državni pedagoški standardi iz 2008. godine za škole su postavili ambiciju prelaska na jednosmjensku nastavu koji do danas nije svuda postignut, a za predškolske ustanove definirali veličine grupa u skladu s europskim mjerilima koje je u postojećim kapacitetima bilo teško zadovoljiti. Za, s obzirom na potrebe, relativno mali broj novih projekata to je impliciralo i pitanje šireg značaja tih prostora u sredinama u kojima nastaju. Projektiranje vrtića i škola postao je utoliko izazovniji zadatak u kojem se redovito zrcalila proširena uloga koju ti sadržaji mogu preuzeti, ali su jednakо tako i, tema kojom su se arhitekti rado bavili upravo radi idealističke projekcije uloge obrazovne institucije u društvu. Prostori u funkciji društva, financirani javnim sredstvima, u idealnom slučaju nastaju kao rezultat interdisciplinarnih promišljanja na svim

**Nenad Paulić,
Radovan Tajder
Škola u Prečkom
Zagreb, 1976.**

**Radovan Tajder
Osnovna škola
Kutina, 1983.**

razinama – definiranja kvalitetnog prostornog programa, ali i odabira najboljeg rješenja putem otvorenog foruma javnog arhitektonskog natječaja kao najnaprednijeg oblika provedbe izbora rješenja koje će na sve potrebe odgovoriti adekvatno pedagoškoj, arhitektonskoj, urbanističkoj i kulturnoj namjeri. Stoga je velik udio kvalitetnih primjera škola i vrtića u svijetu, ali i onih prikazanih na izložbi, nastao upravo kao rezultat javnog natječaja, a potencijali poticanja novih aktivnosti i unaprijeđenih svakodnevica pokazali su se tijekom vremena, nakon što su te prostore prisvojili korisnici i susjedstva.

Niz primjera, kojih je dio prikazan na ovoj izložbi, svojom su prostornom interpretacijom onoga što čini poticajan suvremen okvir za odgoj i obrazovanje postavili nove standarde, potaknuli nove smjerove razvoja i svrstali se u međunarodno prepoznate primjere arhitekture namijenjene odgoju i obrazovanju. Ujedno su pokrenuli i dijalog o tome kako danas programirati vrtiće i škole kako bi bili usklađeni sa suvremenim odgojnim procesima i novim modalitetima odvijanja nastave, ali i unaprijedili svakodnevni život sredina u kojima su nastali.

Mia Roth-Čerina

Lokacija osnovne škole u Gradu Krku nalazi se na sjeveroistočnom rubu stare gradske jezgre. Škola predstavlja spoj gradske urbane mase sa kompleksom samostanskih crkava Sv. Franje i crkve Gospe od zdravљa (Sv. Mihovil) nekadašnje opatijske crkve smještene uz sjeverna gradska vrata. Ovim projektom planirana škola postaje generator urbane aktivnosti grada, te koristi postojeće elemente konteksta, prepoznatih u elementima gradske ulice i trga koji čine okosnicu za nizanje javnih sadržaja kompleksa škole. Uz postojeći trg i ulicu kojoj se u sjevernom dijelu uz dvoranu korigira poprečni profil, smješteni su ulaz u školu, prostor za više svrha (PVN), bibliotečno informacijski centar, restoran, ulaz za zaposlene i roditelje, klupski prostor, sportska dvorana, prodavaonica sportske opreme, caffe bar. Drugi važan element konteksta i presudan element komponiranja kompleksa škole predstavlja gradski bedem. U toku projektiranja škole postojeće je stanje bilo veoma zapušteno i obrasio zelenilom, te predstavljalo zaboravljeni element slike Grada Krka. Rekonstrukcija gradskog bedema, njegovo akcentuiranje i ponovno vraćanje u memoriju stanovnika i posjetitelja Grada, predstavlja sastavni dio revitalizacije sjevernih gradskih vrata, te sa kompleksom buduće škole i samostana čine nedjeljivu cjelinu.

**Osnovna škola Sopnica-Jelkovec, Sesvete
Hildegard Auf-Franić, Tin Sven Franić, Luka
Korlaet, Vanja Rister, 2009.**

Škola je planirana u okviru stambenog naselja izgrađenog u okviru programa društveno poticane stanogradnje (POS) na lokaciji Sopnica-Jelkovec u Sesvetama. Osnovna škola smještena je na sjeverozapadnom rubu naselja s ulazima s istočno lociranog trga i južne prometnice. Školski objekt s trodijelnom sportskom dvoranom i dvonamjenskim skloništem projektiran je za 900 učenika u 2 smjene i 40-ak zaposlenih. Školski trg nastavlja se preko trijema i vjetrobrana u unutrašnji javni prostor škole PVN - prostor za više namjena, koji je introvertiran u odnosu na cjeloviti gabarit, ali prostorno prisutan i povezan doslovno sa svim prostornim sklopovima OŠ; razrednom nastavom, predmetnom nastavom, društvenim prostorima, sklopom koordinacije i organizacije nastave, te blagovaonicom kao kontaktnom zonom prema sklopu gospodarstva. Tako organiziran PVN pruža jasnu i preglednu sliku organizacije škole, što omogućuje učenicima i korisnicima lako snalaženje. Volumeni u kojim su smještene škola i dvorana zajedno s vanjskim sportskim igralištima objedinjuje baza. Jasna prostorna funkcionalna dispozicija glavnih gabarita, sa gospodarskim dvorištem između njih, omogućuje faze izgradnje, te je dogradnja škole realizirana 2020. godine.

izvor: Arhitektica Hildegard Auf-Franić, ur. Grimmer, V., Roth-Čerina, M., Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, UPI2M Plus d.o.o., 2020.
(fotografije: Robert Leš)

**Odgjono-obrazovni sklop na Kajzerici, Zagreb
Vedran Pedišić, Emil Špirić, Erick Velasco Farrera,
Juan Jose Nunez Andrade, 2014.**

Za veliki školski kompleks na Kajzerici je u ljeto 2008. godine raspisan javni natječaj na kojem pobjeđuju Vedran Pedišić, Emil Špirić, Erick Velasco Farrera i Juan Jose Nunez Andrade. Iako je natječaj predviđao redovnu školu, francusko-njemački licej, jedan hrvatski i jedan francusko-njemački vrtić, do realizacije 2014. u novi kampus uselila je redovna osnovna škola, gimnazija, dok su vrtići postali u cjelini dio kapaciteta javnih gradskih vrtića. Cijeli kompleks u njihovom je rješenju sklop linearnih traktova koji se u pravilnom ritmu nižu po parceli. Školske lamele odignute su od tla, a vrtić je prizemljen, poluatrijski. Zatvaraju ga dva južno orijentirana trakta vrtičkih jedinica u kojima su stratificirane funkcionalne cjeline u longitudinalnim trakama sa sjevera ka jugu. Kompleks na Kajzerici posebno je značajan u kontekstu u kojem je nastao – neplanski građenom naselju iznimno guste matrice i bez ikakvog prikladnog javnog prostora –trga ili društvenih sadržaja. Velikom javnom površinom koja je pristupačna naselju i van radnog vremena škola i vrtića, ona postaje dijelom susjedstva, otvorena površina susreta.

Za osnovnu školu Pazdigrad javni arhitektonski natječaj raspisan je 2009. godine, a pobjeđuje rad autora Mirka Buvinića, Mirele Bošnjak i Maje Furlan Zimmerman. Škola je izgrađena u heterogenom, nekonsolidiranom predjelu Splita u kojem su izmiješana mjerila trgovačkih centara, obiteljske i višestambene izgradnje, poljoprivrednih plastenika i nedefiniranih ostataka, s kroničnim nedostatkom javnog prostora i društvene infrastrukture. Program natječaja odgovarao je na potonju potrebu programom vrtića i osnovne škole naselja, no autori su zadatku nadogradili interpoliranjem javnih površina koje naselju daju prijeko potreban identitet i prostor povezivanja pojedinih skupina zajednice. Specifičnu situaciju neravnog terena i spajanja različitih kota pristupa autori su uzeli kao polazište za razvijanje niza naselju dostupnih vezanih ploha, uslojavajući ih u kompleksan sustav natkrivenih i otvorenih trgova, igrališta i sportskih terena čija površina nadmašuje kvadraturu čestice. Tako su zajednički prostori škole, kao i oni koji okupljaju zajednicu – poput prostora više namjena, knjižnice, ili ulaza gledatelja u dvoranu – izravno vezani uz sustav javnih ploha, dok se oni u kontroliranom režimu korištenja – susjedstva učionica, gospodarstvo – nalaze ispod ili iznad njih.

izvor: Roth-Čerina, Mia, 2018. Obrazloženje godišnje nagrade Ministarstva kulture „Vladimir Nazor“ za arhitekturu, u:: Nagrada Vladimir Nazor za 2017. godinu, ur: A. Vraneša, MInistarstvo kulture, str. 49, (fotografije: Bosnić+Dorotić)

Smještena na prazno polje rubne zone Popovače, škola novo ishodište u kvadrantima javnog prostora. Koncipirana je kao binuklearni kompleks dvorane i škole, organiziran oko osnovnih pristupnih puteva i pripadajućih zajedničkih prostora. S dvije stope na tlu, povezana učioničkom kralježnicom na katu, škola reagira na mjerila okoline te uspostavlja prostornu točku identifikacije zajednice. Glavni pristupi su istodobno i mesta okupljanja na ulazu u školu i dvoranu, artikulirani i objedinjeni trijemom. Pješačkim prodom do sportskog dijela parcele na sjeveru omogućeno je korištenje igrališta i u vannastavno vrijeme, te povezivanje s planiranim rekreativskom zonom. Volumeni slijede koordinatni sustav kojeg uspostavljaju pristupne osi svake skupine korisnika, povezani nizom učionica okrenutih pejzažu i galerijama orijentiranim na unutrašnji krajolik PVNa i dvorane. Monokromatski materijali su neutralna podloga žarištima okupljanja ili slobodnih intervencija koje naseljavaju prostor tijekom školskog života. Zasebne cjeline vanjskih sadržaja, zajedno s visokim zelenilom parkova, uklopljeni su u jedinstveno urbanističko-hortikulturno rješenje: šumarci, vrtovi, sportski tereni i otoci namijenjeni okupljanju ili igri ističu se u popovačkom krajoliku različitošću materijala kao novi oblik kultiviranog pejzaža.

Dječji vrtić Markuševac, Zagreb Hildegard Auf-Franić, Tin Sven Franić, 2006.

Dječji vrtić na Markuševcu iz 2006. Hildegard Auf-Franić i Tina Svena Franića na strmoj parceli, u podsljemenskoj suburbiji, u vrtić ugrađuje dodanu vrijednost. Prostor više namjena svojom tribinom, visinom i galerijama ima potencijal nadomještanja nedostajuće infrastrukture javnih i društvenih sadržaja naselja Markuševac. Prepoznavanje takvog potencijala, i njegovo oživljavanje, može imati značajnu ulogu u formiranju novog kulturnog centra usmjerenog djeci i mladim obiteljima. Autori u različitim mjerilima rješenja, uspostavljaju analogiju s funkcijama grada: „Pojedinim samostalnim jedinicama – ‘dječjim kućama’ – pristupa se sa sjeverne longitudinalne interne ‘ulice’, koja u dijelu glavnog hala poprima oblik mosta. Upravo je taj glavni hal srce kuće ili glavni trg ‘grada’. On je, dakako, mnogo više od onog što kazuje njegov suhi službeni naziv – prostor za više namjena; on je forum, amfiteatar, a ujedno i pozornica i gledalište, raskrižje svih putova.“ Umetanjem terasa koje osiguravaju plohe za igru na padini, usitnjavanjem volumena, veliki sklop u mjerilu se približava mjerilu okolnih kuća.

Dječji vrtić koji je bio rezultat prvog velikog javnog natječaja 2000-tih bio je raspisan u ljeto 2004. godine: novi vrtić u Sesvetama – Selčini nadomjestio je dotrajali postojeći objekt. Natječaj je demonstrirao izuzetan interes za temu (pristiglo je čak 45 radova) i pokazao širok spektar promišljanja prostora za djecu u okvirima zadanoj programa i lokaciji na sudaru višestambene i obiteljske izgradnje. Pobijedio je rad Gorana Rake, Nenada Ravnića i Josipa Sabolića koji vrlo jednostavnom gestom kontinuiranog savijenog jednotrakta, kompleksnijeg u presjeku, istovremeno rješava potrebu za zaštićenim dvorištem, intimom boravaka koji su ipak okrenuti jedni prema drugima, te ulaznim prostorom više namjena koji svojim simetričnim tribinama mogu primiti performativne događaje u lokalnoj zajednici i izvan vremena rada vrtića. Jasni odnosi vani/unutra, otvoreno/zaštićeno, javnost/djeca, definiraju prijelazne odnose sadržane u funkciji gradskog vrtića te mogućnosti tumačenja otvorenog prostora vrtića kao njegovog intimnog foruma.

izvori: Roth-Čerina, Mia: Određivanje arhitektonskih parametara u projektiranju prostora za predškolski odgoj, doktorska disertacija, 2015. i Rako, Goran, Ravnić, Nenad, Sabolić, Josip, 2008. u: Arhitektura dječjih vrtića u Zagrebu 1990.-2008., urednici: Auf-Franić, H., Bertina, M., Oluić, V., Roth-Čerina, M., katalog izložbe, Društvo arhitekata Zagreba, 2008.
(fotografije: Boris Cvjetanović)

Dječji vrtić Dubrava, Zagreb Hrvoje Njirić i Davor Bušnja, 2007.

2004. godine raspisan je natječaj za dječji vrtić u Retkovcu, uz aveniju Dubrava, kojim je trebalo zamijeniti dotrajali objekt. Na parceli zasjenjenoj visokom stambenom izgradnjom uz aveniju Hrvoje Njirić i Davor Bušnja projektiraju dvoetažni savijeni atrijski sustav koji se povlači od sjene na sjever. Time istovremeno oslobađaju uz aveniju Dubravu slobodan prostor za dječje igralište koje se prepušta gradu. Međutim, najznačajniji doprinos suvremenoj arhitekturi predškolskog odgoja u ovom je projektu 'prostor između' – središnja ulica koju autori ovako opisuju: „Urbani“ karakter ulice potiče potrebu snalaženja u prostoru, a sadržajna struktura koja je prati simulira tipičnu urbanu situaciju i stoga djeluje edukativno, poput kretanja malim gradom. Odluka da se prostori osoblja nanižu uz spomenutu os ima za cilj što aktivniju i neposredniju socijalnu integraciju velikih i malih. (...). Djeca mogu vidjeti kako kuhanice kuhaju, kako domar popravlja inventar, kako pedagog priprema obrazovne materijale, kako se u računovodstvu radi s kompjutorima itd. i razgovarati o tome, što je sveobuhvatna priprema za stvarni život.“

izvor: Njirić, Hrvoje, Bušnja, Davor, 2008. u: Arhitektura dječjih vrtića u Zagrebu 1990.-2008., urednici: Auf-Franić, H., Bertina, M., Oluić, V., Roth-Cerina, M., Katalog izložbe, Društvo arhitekata Zagreba, 2008.
Bates, Stephen, 2008., "Hrabra izjava", Čovjek i prostor, 01, str. 8-11
(fotografije: Domagoj Blažević)

vedro

2004. godine, kada je natječaj za vrtić u Laništu bio raspisan, velikih stambenih zgrada, trgovačkog centra i Arene još nije bilo. Pobjednički rad imao je namjeru oživjeti susjedstvo i ugraditi dodanu vrijednost sugeriranjem scenarija novog društvenog žarišta. Ulaz je u sjecištu dvaju okomitih pristupnih smjerova koji se nastavljaju kroz vrtić; jedan uz sebe veže vertikalne komunikacije i artikulira razdvajanje dviju osnovnih zona, sjeverne s pvn-om i gospodarstvom te južne koja je u funkciji jedinica. Okomito na njega u prizemlju se proteže prolaz koji povezuje pristupni trg s dvorištem, a na katu postaje administrativni blok koji natkriva pristup. Poddimenzionirana parcela uvjetovala je odstupanje od optimalne prizemne organizacije dizanjem na kat, komprimiranjem jedinica po širini i povlačenjem na sjever, čime je ostvarena površina za vanjska igrališta i ozelenjene otoke. Duboki boravci su dvostrano osvijetljeni, s jedne strane atrijima koji su ujedno zaštićeni otvoreni produžetak jasličkih jedinica u prizemlju, a s druge s južnog dvorišta. Tijekom godina promatrano je korištenje vrtića, s vremenom su se mijenjali načini korištenja pojedinih cjelina, motivirani novim oblicima odgojne prakse, što daje instruktivan uvid u stvarne potrebe prostora suvremenog vrtića koji upućuje na promjenu smjernica prema kojima se oni programiraju.

U okruženju gусте apartmanske izgradnje tipične za Hrvatsko priobalje izgrađen je novi gradski vrtić. Postavlja se pitanje kako u takvom kontekstu projektirati kuću koja mora biti okvir odgoja i odrastanja mlađih stanovnika Krka? Zgrada je potpuno introvertirana, ograđena visokim kamenim zidom i projektirana poput grada sa kućama, parkovima, kalama i centralnim trgom, pjacom. Skupina kuća u gradu pretočena je u prostorije ili vrtićke jedinice, ulice pretočene u hodnike, trgove i širine u holove, vrtove u atrije i parkove. Gomilanje i ponavljanje strukture stvara osjećaj trajanja i rasta u vremenu. Struktura predstavlja vezu i direktnu interpretaciju elemenata i gradnje lokalnog "okoliša i prirode" gromača, zidova... Logika građenja na nagnutom terenu sa elementima lokalnih pravila i orijentacije definira poticajnu i živu formu koja je dovoljno snažna da primi na sebe različito i intenzivno programiranje. Za strukturu je važno da ima jasan vanjski brid, rub. Sastavni elementi strukture gomilaju se i slažu prema definiranim pravilima i u vremenu kao dijelovi grada i arhitekture, stvarajući pritom jasan karakter i prepoznatljivost, a djeca u njemu čine susjedstvo.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU,
UČITELJSKI FAKULTET

Izdavač: Učiteljski fakultet

Za izdavača: prof. dr. sc. Siniša Opić

Voditelj Galerije:
Luka Petrač, izv. prof. art

Savjet Galerije:
mr. art Ivana Gagić Kičinbači, predavač,
mr. art Kristina Horvat Blažinović, izv. prof. art

Demonstrator: Lovro Strmo

Naklada: 100 primjeraka

Siječanj/veljača, 2021.

GALERIJA UČITELJSKOG FAKULTETA
Savska cesta 77, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel: +385 (0)1 6327 300

